

Rapport juni 2023

BEDRE BESLUTNINGER, BEDRE BEHANDLING

Ekspertutvalg om samtykkekompetanse

HOVEDTEMA I MANDATET

SAMTYKKE-
BEGREPET I
LOVGRUNN-
LAGET

BRUKER-
PERSPEKTIVET

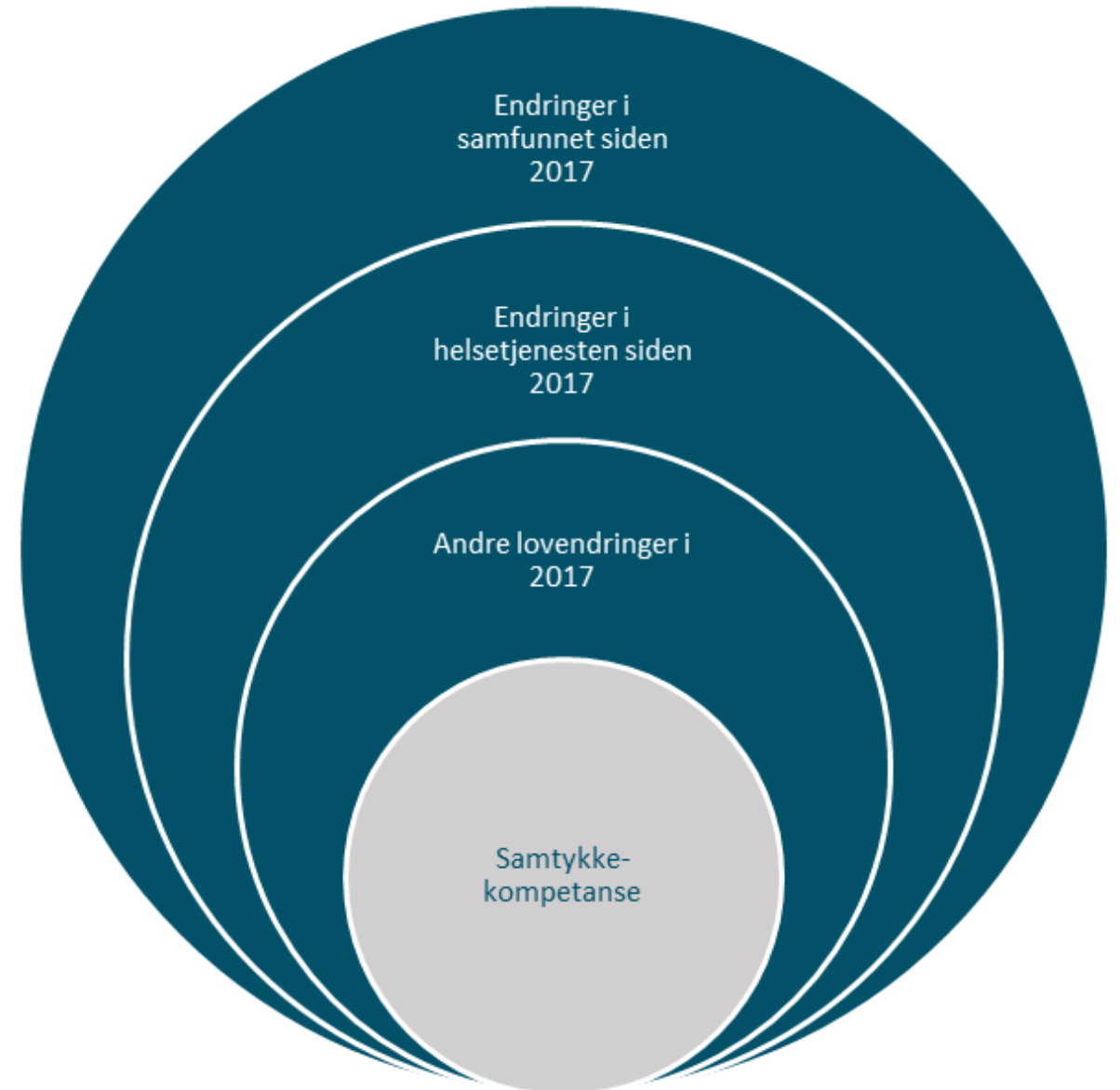
PÅRØRENDE-
PERSPEKTIVET

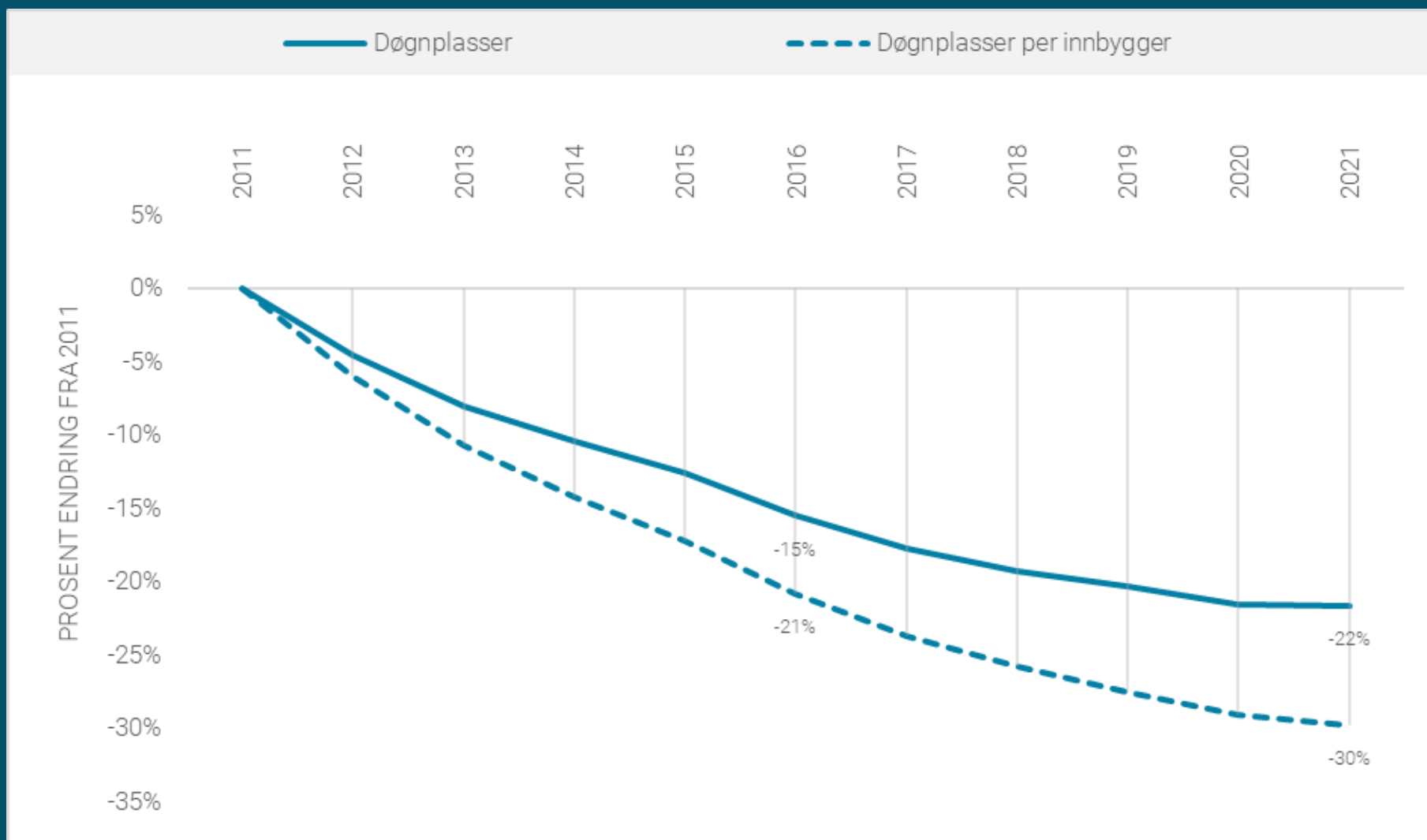
HELSE-
TJENESTENS
PERSPEKTIV

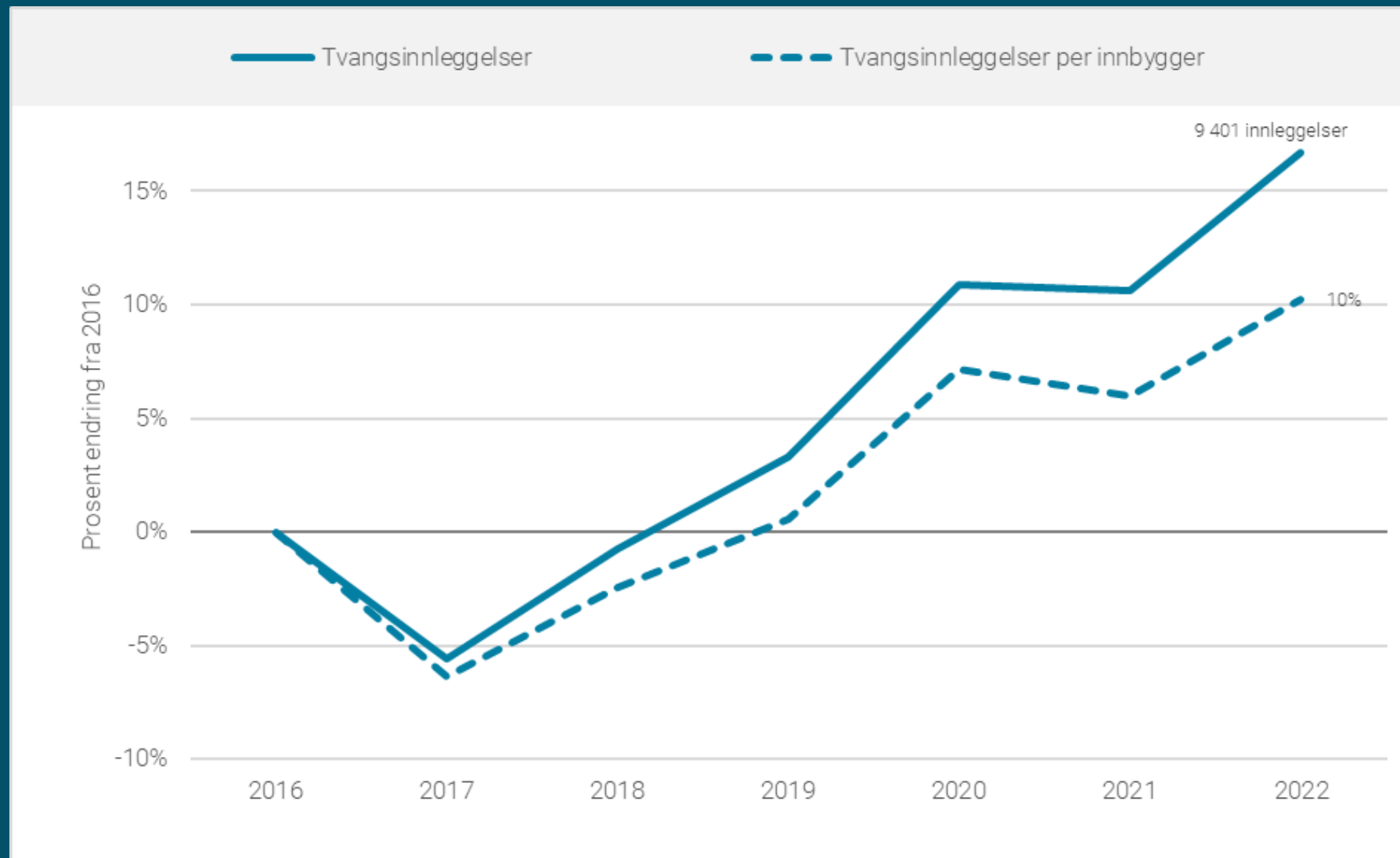
SAMFUNNS-
VERN

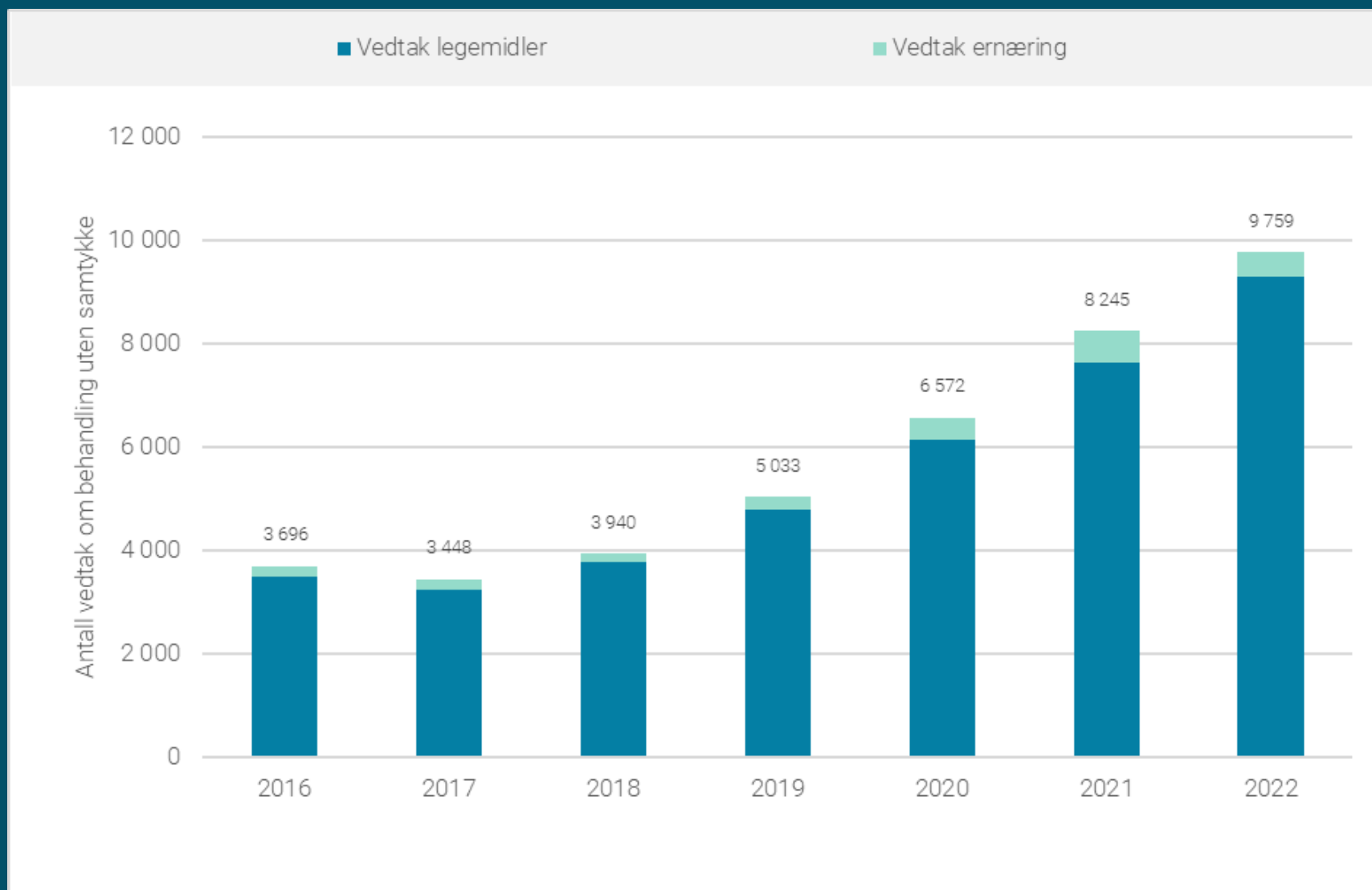
BAKGRUNN

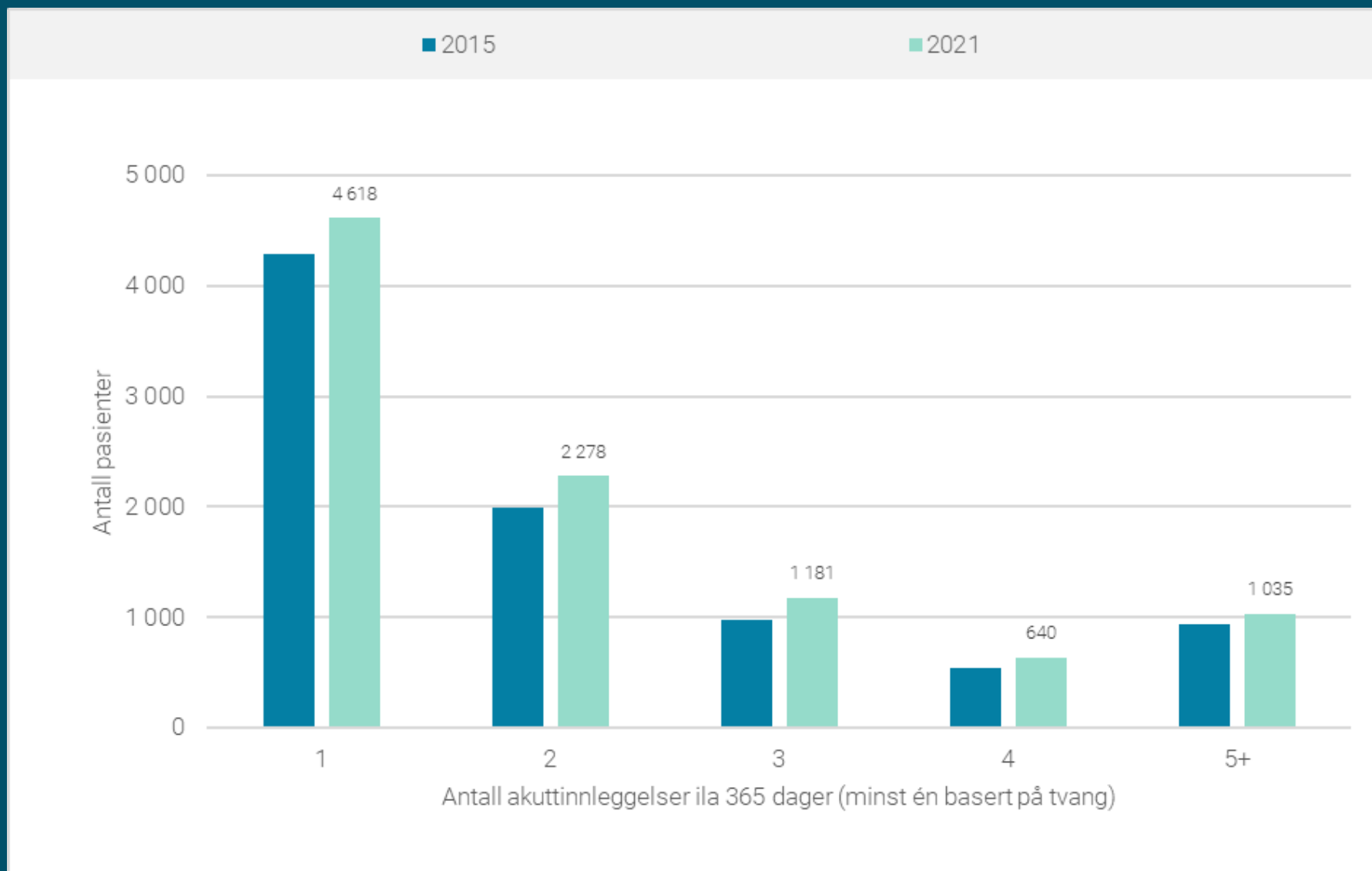
UTVALGETS FUNN OG VURDERINGER

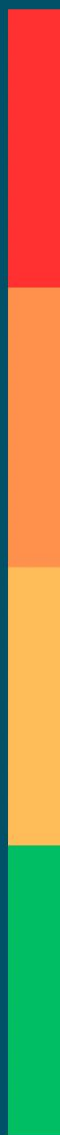

Alvorlige
konsekvenser

Vurdering av
forståelseskrav
(inkl.konse-
kvenser)
ved bruk
av f.eks FARV

Vurdering av
forståelses-
kravet opp mot
beviskravet

Bagatelmessige
konsekvenser

Fem
søyler

33

Anbefalinger og
forslag til tiltak

UTVALGETS FUNN OG ANBEFALINGER

KOMPETANSE-
VURDERINGER AV
GOD KVALITET

Kompetansevurderinger av god kvalitet

- Nasjonale faglige retningslinjer for vurdering av beslutningskompetanse
- Validert verktøy for kompetansevurderinger i psykisk helsevern
- Verktøy for kompetansevurderinger i kommunehelsetjenesten og presisere kvalitetskrav for vurderingene
- Endre pasient- og brukerrettighetsloven § 4-3 andre ledd
- Helsehjelp til personer uten beslutningskompetanse som ikke yter motstand i psykisk helsevern

Endre pbrl. § 4-3 andre ledd

Pbrl. § 4-3 andre ledd skal lyde:

Beslutningskompetansen kan bortfalle helt eller delvis dersom pasienten overveiende sannsynlig ikke er i stand til å forstå hva beslutningen gjelder og konsekvensene av denne.

Helsehjelp til personer uten beslutningskompetanse som ikke yter motstand

Phvl. § 2-1 tredje ledd skal lyde:

Undersøkelse og behandling av pasienter som mangler beslutningskompetanse og ikke motsetter seg helsehjelpen kan skje etter pasient- og brukerrettighetsloven § 4-6.

Helsehjelp til personer uten beslutningskompetanse som ikke yter motstand

§ 4-4 første skal lyde:

Pasient som er under tvungent psykisk helsevern, kan undergis tvungen undersøkelse og behandling som klart er i overensstemmelse med faglig anerkjent psykiatrisk metode og forsvarlig klinisk praksis. Det er et vilkår at pasienten mangler *beslutningskompetanse* etter pasient- og brukerrettighetsloven § 4-3. Vilkår om manglende *beslutningskompetanse* gjelder ikke ved nærliggende og alvorlig fare for eget liv eller andres liv eller helse. *Dersom pasienten mangler beslutningskompetanse og ikke motsetter seg undersøkelse og behandling etter denne bestemmelsen, kan slik undersøkelse og behandling gis etter pasient- og brukerrettighetsloven § 4-6, jf. psykisk helsevernloven § 2-1 tredje ledd.*

Helsehjelp til personer uten beslutningskompetanse som ikke yter motstand

§ 3-8 nytt fjerde ledd skal lyde:

Når en pasient som har eller antas å ha en alvorlig psykisk lidelse mottar helsehjelp etter pasient- og brukerrettighetsloven § 4-6 andre ledd, skal underretning sendes kontrollkommisjonens leder sammen med kopi av underlagsdokumentene. Kontrollkommisjonens leder skal så snart som mulig forvise seg om at riktig framgangsmåte er fulgt og at avgjørelsen bygger på en vurdering av vilkårene i pasient- og brukerrettighetsloven § 4-6 andre ledd.

BRUKER-
MEDVIRKNING OG
BESLUTNINGSSTØTTE

Brukermedvirkning og beslutningsstøtte

- Endre formålsbestemmelsen i psykisk helsevernloven for å sikre behandling av god kvalitet og fremme tillit og riktig bruk av tvang
- Utrede hvordan en ordning for beslutningsstøtte til pasienter i psykisk helsevern kan utformes og iverksettes
- Implementere nasjonale faglige råd om forebygging av tvang i psykisk helsevern
- Utrede hvordan bedre ivareta interessene til personer med alvorlig psykisk lidelse uten beslutningskompetanse, og som ikke har nærmeste pårørende

Endre formålsbestemmelsen i phvl.

Phvl. § 1-1 første ledd skal lyde:

Formålet med loven her er å sikre *behandling av god kvalitet for personer med psykiske lidelser. Videre er det et formål med loven at etablering og gjennomføring av psykisk helsevern skjer på en forsvarlig måte og i samsvar med menneskerettighetene og grunnleggende rettssikkerhetsprinsipper. Lovens bestemmelser skal bidra til å fremme tillitsforholdet mellom pasient, nærmeste pårørende og helse- og omsorgstjenesten. Det er et formål med reglene å forebygge, begrense og fremme en riktig bruk av tvang.*

INVOLVERING AV PÅRØRENDE

Involvering av pårørende

- Tydeliggjøre forankring av pårørendeansvaret i spesialisthelsetjenesten
- Presisere nærmeste pårørendes rett til informasjon og medvirkning når pasienten mangler beslutningskompetanse og når pasienten har omsorgsansvar for barn eller det foreligger fare for andres liv eller helse

Forankring av pårørendeansvaret i spesialisthelsetjenesten

Ny spesialisthelsetjenesteloven § 3-7 skal lyde:

Om pårørendeansvarlig personell mv.

Helseinstitusjoner som omfattes av denne loven, skal i nødvendig utstrekning ha pårørendeansvarlig personell. Pårørendeansvarlig personell skal ha ansvar for å fremme og koordinere helsepersonells oppfølging av pårørende av psykisk syke, rusmiddelavhengige og alvorlig somatisk syke eller skadde pasienter, eller etterlatte etter slike pasienter. Departementet kan gi nærmere bestemmelser om pårørendeansvarlig personell i forskrift.

Nærmeste pårørendes rett til informasjon

Pbrl. § 3-3 andre ledd skal lyde:

Dersom pasienten eller brukeren mangler beslutningskompetanse etter pasient- og brukerrettighetsloven § 4-3, har både pasienten eller brukeren og dennes nærmeste pårørende rett til informasjon etter reglene i § 3-2. Nærmeste pårørende har uansett rett til informasjon dersom en beslutningskompetent pasient har omsorgsansvar for barn, eller en pasient med alvorlig sinnslidelse utgjør en nærliggende og alvorlig fare for andres liv eller helse.

HELSEHJELP TIL
PASIENTER MED
FORHØYET
VOLDSPOTENSIAL

Helsehjelp til pasienter med forhøyet voldspotensial

- Styrke opplæring og kompetanse i voldsforebygging, voldsrisikovurdering, farevurdering og risikohåndtering i spesialist- og kommunehelsetjenesten og tilsynsorganer
- Avklare ansvarsfordelingen og styrke samarbeidet mellom helse-, kommune- og justissektoren om personer med alvorlig psykisk lidelse med forhøyet voldspotensial
- Utrede reglene om taushetsplikt for å bedre samhandling og tilstrekkelig informasjonsutveksling mellom offentlige instanser
- Åpne for å gi taushetsbelagte opplysninger til samarbeidende personell eller helsepersonell som skal yte eller yter helsehjelp ved vurdert fare

Taushetsbelagte opplysninger til samarbeidende personell

Helsepersonelloven § 25 første ledd skal lyde:

Med mindre pasienten motsetter seg det, kan taushetsbelagte opplysninger gis til samarbeidende personell når dette er nødvendig for å kunne gi forsvarlig helsehjelp. *Taushetsbelagte opplysninger kan uavhengig av pasientens motstand, gis til samarbeidende personell dersom pasienten utgjør en nærliggende og alvorlig fare for eget liv eller andres liv eller helse.*

SAMHANDLING OG
FRIVILLIGE
BEHANDLINGS-
ALTERNATIVER

Helsehjelp til pasienter med forhøyet voldspotensial

- Styrke og øke kapasiteten av oppsøkende samhandlingstjenester som ACT- og FACT-team
- Utrede om og eventuelt hvordan kjernejournal kan benyttes for å tilgjengeliggjøre informasjon om pasientens kriseplan og andre relevante planer
- Avklare og etablere rammeverk for samarbeid mellom spesialist- og kommunehelsetjenesten om personer underlagt tvungent psykisk helsevern uten døgnopphold (TUD)

Brukermedvirkning og
beslutningsstøtte

Involvering av
pårørende

Kompetansevurderinger
av god kvalitet

Helsehjelp til pasienter
med forhøyet
voldspotensial

Samhandling og
frivillige
behandlingsalternativer

FEM SØYLER FOR EN BÆREKRAFTIG KOMPETANSEBASERT MODELL

